

- sunt in hominum commercio, scilicet:
Pure legatum fit in specie, genere, et quantitate; nomen debitoris, id quod debitor debet testari; demum factum honestum. Quando a nulla circumstantia aut eventu pendet, cuius statim post mortem testatoris dies cedit et venit.
- Ad diem legatum dicitur factum* Quando dies adiicitur tamquam terminus, ad quem legatum duret.
- Ex die vel in die legatum dicitur factum* Quando dies adiicitur tamquam terminus, a quo legatum incipiat.
- Sub conditione legatum efficitur* Quando dependet ab aliquo eventu vel conditione *possibili, impossibili, potestativa, casuali, mixta, de praeterito, de praesenti, de futuro.*
- Duae praecipuae sunt regulae in conditionibus, quoad haereditates et legata, scilicet:
 Conditio impossibilis actibus ultimae voluntatis apposita reiicitur; conditio possibilis, potestativa, casualis vel mixta de futuro, haereditatem vel legatum suspendit usque ad eventum designatum, a quo resolvitur positive vel negative.
- Legatum sub demonstratione fit* Quando rei legatae, vel legatarii personae, aliqua adiungitur circumstantia, qua melius explicantur.
- Legatum sub modo fit* Quando testator causam finalem, quae ad futurum refertur, exponit, ob quam legatum relinquit; hoc legatum validum est et eius dies statim a morte testatoris cedit et venit; sed legatarius ad recipiendum legatum, debet cautionem exhibere, se modum impleturum, vel legatum redditurum.
- Actus ultimae voluntatis solent habere adiunctum executores* Qui defuncti voluntatem adimplere satagat, quae a testatore vel a iure datur.
- Executores vel executores constituti a testatore aliis praeferruntur:* Quia in haereditatibus et legatis prima lex dicitur a testatore, secundum cuius voluntatem omnia procedere necesse est.
- Inter executores datos a iure primum locum tenet haeres institutus* Qui adeundo haereditatem quasi contrahit cum omnibus legatariis de legatis solvendis, et de voluntate testatoris exequenda.
- Post haeredem, in piis haereditatibus et legatis, dioecesanus Episcopus est executor.* Nam Sacri Canones, qui hanc potestatem Episcopo tribuunt, privata testatoris voluntate auferri non possunt: principium Iuris Canonici est: *Nemo potest in testamento suo cavere, ne leges in suo testamento locum habeant.*

Nam S. Gregorius aiebat: *Ultima voluntas defuncti omnibus modis observari debet*; est enim voluntas testatoris prima piae dispositionis lex.

Si voluntas testatoris iuxta modum ab ipso praescriptum, exequi nequit, tunc Episcopus cum consensu haeredis et executoris, pium legatum in aliud opus pium convertere potest, quia praesumitur talem fuisse voluntatem testatoris, si casum praevideret et talem esse si viveret.

Quia quaevis dispositio ad piam causam tacitam habere debet clausulam, *salva Sedis Apostolicae auctoritate.*

Executores piarum dispositionum eas mutare prohibentur.

Episcopus, testatoris voluntatem in aliud pium opus non valet convertere, etsi maiorem bonitatem et utilitatem evidenter contineat, nempe:

Solus Papa, mutare potest ex iuxta et rationabili causa, testatorum voluntates.

De peremptione iurium et obligationum.

Ex ipso iure vel ex facto hominis contigit.

Peremptio iurium et obligationum

Per rei interitum, confusionem, compensationem et praescriptionem.

Ex ipso iure, ius et obligatio perimitur

Nam nemo debitor potest esse rei quae in rerum natura amplius non est.

Per interitum rei extinguitur obligatio

Quando ius creditoris in eandem personam coalescit.

Per confusionem evanescit obligatio

Quia compensatio est debiti et crediti inter se contributio.

Per compensationem tollitur obligatio.

Ut debitum et creditum sit utrinque efficax, liquidum et purum; ut compensatio fiat in rebus fungibilibus eiusdem generis; ut idem sit debitor et creditor; ut compensatio non sit interdicta a lege.

Quaedam ad legitimam reddendam compensationem requiruntur conditiones, scilicet:

Quia ratione edocemur dominum rem suam colere, defendere, et petere: ideoque multo tempore negligentem, videri eam pro derelicta habere; et proinde dignum esse, qui a lege, in poenam negligentiae, eadem per praescriptionis medium privetur.

Per praescriptionem obligatio auferitur,

Si praescriptio est acquisitiva, tuto retineri queat ademptum rei dominium, et si est extinctiva, plena detur liberatio.

Praescriptio ad formam Sacrorum Canonum legitime perfecta ipsam afficit conscientiam scilicet:

Ut praescriptio ad formam Sacrorum Canonum legitima sit quatuor requiruntur conditiones, scilicet:

Res apta, bona fides, iustus titulus, et res possideatur tempore a lege statuto.

Circa primam conditionem, scilicet, ut res sit apta, ex Iure Canonico praescribi nequeunt

Quae sunt de iure naturali, quaeque inducunt ad peccatum; quae dependent a potestate Ordinis, vel a solo privilegio apostolico; quae spectant ad obedientiam et visitationem; quae spectant ad fines dioeceseos ac parochiarum; quae spiritualia iura sunt in laicorum favorem.

Circa secundam conditionem, de bona fide, regula est, praescriptionem absque bona fide esse nullam.

Concilium generale Lateranense sancivit: *definimus, quod nulla valeat absque bona fide praescriptio tam canonica quam civilis.*

Bona fides datur

Quando quis per errorem facti prudenter iudicat rem a se possessam esse suam ut cum credit, rem sibi venditam eum habere dominum, qui vendidit, licet illius vere non sit.

Cum errore iuris bona fides esse nequit

Nisi error sit vere invincibilis, vel saltem verosimilis, quia tunc cum errore iuris bona fides esse potest.

Bona fides est necessaria ab initio praescriptionis et continua toto praescriptionis tempore.

Quod fuit definitum a Concilio Lateranensi, fuit confirmatum a Bonifacio VIII, qui in regula iuris sic constituit: *Possessor malae fidei, ullo tempore praescribit.*

Si dubium post incoeptam bona fide praescriptionem, suboriatur, per possessorem diligenter investiganda est veritas, quo facto, si dubium adhuc perseveret, possessor potest continuare et perficere praescriptionem.

Quia in dubio melior est conditio possidentis.

Completa praescriptione, mala

Quia effectus praescriptionis iam fuit operatus; et

ideo qui cognoscit rem fuisse alienam, non tenetur amplius restituere.

fides superveniens non potest amplius nocere.

Quando per se habilis est ad rei dominium de uno in alium transferendum.

Titulus dicitur iustus

Rei dominium statim transfert.

Titulus verus et legitimus

Tantum ius praescribendi dat.

Titulus coloratus, praesumptus, putativus

Quia qui per hoc titulum possidet, non possidet ut dominus.

Titulus commodati, praecarii, depositi etc., non est iustus titulus et ius ad praescribendum non praebet:

Duo comprehendit, scilicet, possessionem et tempus quo possessio debet durare.

Conditio praescriptionis, ut res possideatur tempore a lege statutum,

Detentio rei vacuae in commercio existentis cum animo eam sibi habendi.

Possessio definitur

Possessio in rebus corporalibus, et incorporalibus *quasi possessio.*

Detentio dicitur

Si consistit in facto materiali.

Detentio dicitur *naturalis*

Si habet adiunctum animum sibi habendi.

Detentio appellatur *civilis*

Quia possessio est fundamentum praescriptionis, et sine possessione praescriptio non procedit.

In principio cuiuscumque praescriptionis, possessio vel quasi possessio naturalis simul et civilis requiritur.

Nam potest praescribens possidere per alium, ut per procuratorem, usufructuarium.

In prosecutione et complemento praescriptionis, possessio vel quasi possessio tantum civilis sufficit.

Numquam interrupta toto praescriptionis tempore.

Possessio debet esse continua scilicet

Naturaliter vel civiliter.

Possessio interruptitur

- Naturaliter interrumpitur possessio
Civiliter interrumpitur possessio
Dicitur praescriptio dormire
Ex Iure Canonico praescriptio dormit:
- Si deest aliqua ex conditionibus praescriptioni necessariis.
Si praescribens in iudicium citatur, ut rem possessam dimittat.
Quando cursus quandoque suspenditur.
- 1° Cum fervet bellum vel hostilitas; 2° cum Ecclesia est suo viduata Pastore; 3° cum Praelatus vel rector Ecclesiae in haeresim lapsus, vel excommunicatus vel suspensus, vel captus ab hostibus, vel in exilium pulsus fuit; 4° cum Praelatus vel Rector qui Ecclesiae bona male alienavit, adhuc vivit; 5° cum agitur de Ecclesia Romana dormit praescriptio tempore schismatis.
- Varium est, et a rerum natura ac circumstantiis dependet.
- Tempus quo possessio ad praescriptionem perficiendam durare debet
- 1^a regula praescriptionis.
2^a regula praescriptionis.
3^a regula praescriptionis.
4^a regula praescriptionis.
5^a regula praescriptionis.
- Notandum est quod praescriptio dicitur *immemorialis*
- Praescriptio immemorialis
- Ex facto hominis obligatio perimitur praesertim:
- Res mobiles praescribuntur triennio, modo adsit bona fides, et iustus titulus.*
Res immobiles privatorum cum bona fide et iusto titulo, praescribuntur decem annis inter praesentes et viginti inter absentes.
Omnes res et actiones inter privatos, cum bona fide praescribuntur triginta annis.
Praescriptio contra Ecclesiam in genere in rebus immobilibus et iuribus, completur tantum spatio quadraginta annorum.
Contra Ecclesiam Romanam sola admittitur praescriptio centum annorum.
- Quando adeo antiqua est, ut centum annos excedat, et memoriam saeculorum superet, ac eius ignoretur initium.
- Omnibus praescriptionibus praestat, aequivalet privilegio, et meliorem titulum praebet; nullum alium requirit titulum, et locum habet etsi ius resistat.
- Per *solutionem, novationem et per acceptilationem sive condonationem.*

Debiti praestatio legitimo modo, loco et tempore facta. Solutio est

Qui solvit integrum debitum simul et semel creditori offerat. Solutio facienda est legitimo modo, scilicet

Si de hoc nulla sit conventio, regulariter in loco contractus, vel domicilii illius, qui potius incommodum, quam commodum ex obligatione reportat. Solutio facienda est in loco convento.

Si tempus fuit appositum in favorem creditoris, solutio ante praestitutum tempus fieri nequit, ne creditor damnum patiat: si appositum fuit in favorem debitoris, hic etiam ante tempus solvere potest. Solutio facienda est in tempore convento.

Nam si quis praesumat Ecclesiam sibi commissam pro alienis gravare debitis, aut litteras alicui, seu sigilla concedere, quibus possent Ecclesiae gravari, suspensione et excommunicatione Papae reservata plectitur, et Ecclesia non obligatur.

Praelatus Ecclesiae, aut Rector, aut Beneficiatus, aliena debita non potest solvere, ita ut suam obligent Ecclesiam vel Beneficium.

Alexander III ait: *Sicut filius debita patris solvere tenetur, ita Praelatus sui praedecessoris pro Ecclesiae necessitate contracta.*

Successor in Praelatura vel Beneficio tenetur solvere debita, quae pro necessitate Ecclesiae vel Beneficii suus antecessor assumpsit.

Quia ipsa Ecclesia cum creditoris detrimento locupletari non debet, quae utilitas praesumitur, si debita fuerint legitime contracta, scilicet, cum consensu Capituli et Superioris; si vero contracta fuerint a solo Praelato vel Beneficiato, creditor probare tenetur debitum in Ecclesiae utilitatem versum fuisse.

Successor in Praelatura vel Beneficio tenetur, probabiliter, solvere debita quae pro utilitate Ecclesiae suus antecessor assumpsit

Qui enim hoc modo contraxit, non obligat Ecclesiam, sed tantum se et bona sua.

Successor non cogitur solvere debita quae antecessor contraxit, in quibus nec necessitas nec utilitas adfuit.

Lucius III. Cum enim quidam clericus pro aliis clericis fideiussisset, et, is non solventibus, solvere coactus fuisset, idem Pontifex mandat, ut debitores principales eidem clerico fideiussori pecuniam, quam pro eis solvit, restituant; ipsumque servent indemnem.

Clericorum debita, cum patrimonialia eorum bona non suppetunt, solvenda etiam sunt ex eorum Beneficiorum redditibus.

Glossa hic nomine redituum intelligit etiam stipendia quotidiana clericis ex Beneficio debita.

Clerici salva esse debet honesta sustentatio:

Ne in opprobrium proprii Ordinis clerici mendicare cogantur; et ideo ex Iure Canonico eis conceditur *beneficium competentiae*.

Beneficium competentiae clericorum in eo consistit,

Quod clerici obaerati per carceres aut censuras non possunt cogi ad eorum debita solvenda, ultra quam facere possunt, salva eorum congrua sustentatione, dummodo idonea cautione saltem per iuramentum caveant de solvendo ubi ad meliorem fortunam devenerint.

Privilegio competentiae clerici fruuntur, licet bonis cesserint, et probabiliter etiamsi in contrahendo debito huic privilegio renunciaverint:

Quia privilegium competentiae concessum est in favorem totius clericalis Ordinis.

Clerici privantur privilegio competentiae

Si debita negaverint, si debita descendant ex delicto, vel quasi delicto, si sint suspecti de fuga, et si eorum creditores egeant magis, quam ipsi clerici.

Novatio est

Modus, quo facto hominis obligatio perimitur.

Novatio contingit

Quando una obligatio in aliam convertitur, sive iisdem manentibus personis, sive alterutra earum mutata.

Novationis effectus est

Ut per eam prima obligatio perimatur omnino cum iuribus sibi adiunctis, hypothecae aut fideiussionis aut privilegii, et nova consurgat, ita ut ad antiquum debitorem non detur amplius regressus.

Acceptilatio est

Modus, quo facto hominis obligatio perimitur.

Acceptilatio significat

Acceptum habere, et debitum ita remittit ac si eius solutio per creditorem accepta fuisset.

Acceptilatio sive condonatio quae expresse fieri potest,

Est remissio facta per verba.

Acceptilatio quae tacite fieri potest,

Est remissio quae ex factis creditoris, voluntas ipsius remittendi debitum evidenter resultat.

De bonorum ecclesiasticorum alienatione.

Actus quo dominium rei de uno in alium transfertur. *Alienatio in genere est*

Actus quo dominium, vel possessio rei ecclesiasticae extinguitur vel minuitur. *A* Doctoribus alienatio latiori quodammodo accepta sensu, definiiri potest

Si ius quod in ipsam habet Ecclesia extinguatur. *Alienatio propria est*

Si ius quod in ipsam habet Ecclesia, tantum minuitur ut locatione. *Alienatio impropria est*

Nam publice interest, ut necessaria ad divinum cultum, stipendia clericorum et subsidia pauperum perpetuo conserventur ad Ecclesiam, quae perpetua esse debet. *Alienatio bonorum ecclesiasticorum generaliter est prohibita.*

Liquet ex ipsa rubrica tituli Decretalium, *De rebus Ecclesiae alienandis vel non.* *Alienatio bonorum ecclesiasticorum generaliter est prohibita.*

Omnia bona ecclesiarum, monasteriorum, locorumque piorum quorumlibet. *Alienatio bonorum ecclesiasticorum quandoque est permissa.*

Res quae alienatur, et actus alienationis. *Bona ecclesiastica ad effectum alienationis censentur*

1° Res immobiles natura, ut templa; res immobiles ex dispositione legis, ut iura. 2° Res mobiles pretiosae quae propter artem, pretium, antiquitatem aut reverentiam Deo, Sanctis, aut benefactoribus debitam, aliquem particularem splendorem, vel utilitatem ipsi Ecclesiae afferunt, vel afferre possunt. *In alienationibus prohibitis duo, consideranda sunt, nempe: Propter rem ipsam alienari non possunt:*

Illi, per quos plenum rei dominium ab Ecclesia dimittitur; illi per quos minus plenum rei dominium ab Ecclesia in alium transfertur; illi per quos utrumque dominium minuitur; et illi per quos bona Ecclesiae laicis subiiciuntur. *Actus qui prohibitam alienationem continent, sunt semper*

Gregorius IX decrevit: *contractus omnes etiam iuramento vel alterius cuiuscumque firmitatis adiectione* *Alienationes bonorum ecclesiasticorum tam pro-*